

Autor: prof. WSBiNoZ dr hab. Wojciech Welskop

English title: *The role of teacher-tutor in the process of supporting students' personal development*

Abstract:

The article presents the role of a teacher-tutor and its importance in the process of students' personal development nowadays. Apart from introduction and summary, the publication specifies three main parts describing the addressed problem. The first part of the article presents the perception of the teacher profession and its role in the education process. The next part discusses the idea of tutoring starting from its original form to the present method which occurs. A particular attention has been paid to the importance of the tutorial session in the acting stimulation process of a young man from the perspective of the use of its resources over the life. The third part attempts to show the teacher as a tutor. A remark has been directed to the importance of teacher's role in the tutoring process and the essence of key competencies the teacher-tutor should have in order to effectively support personal development of each student.

**Rola nauczyciela–tutora w procesie wspierania
rozwoju osobistego uczniów**

Rola nauczyciela w kształtowaniu postaw dzieci i młodzieży ma bardzo duże znaczenie dla przyszłości całego społeczeństwa. Czas spędzony z nauczycielem, to okres zarówno sukcesów jak i porażek, które mają wpływ na sposób postrzegania świata i kreowanie własnej rzeczywistości przez każdego ucznia. We współczesnym społeczeństwie można zauważyć wiele problemów w procesie edukacji – uczniowie, studenci nie są zainteresowani pogłębianiem swojej wiedzy i rozwojem osobistym, nauczyciele zaś często zniechęcają się postawami swoich uczniów i nie podejmują dalszego wysiłku, by to zmienić. Stanowisko nauczyciela jest zatem kluczowe, by można było mówić o zmianie obecnej sytuacji. Tradycyjne podejście do szkoły, jako instytucji, w której zdobywa się głównie wiedzę encyklopedyczną, bez nastawienia na zastosowanie jej w praktyce oraz do nauczyciela, jako osoby nadrzędnej nad uczniem, zadaniem której jest przekazywanie wiedzy w formie swoistego monologu, jest już dziś niespójne z otaczającą nas rzeczywistością społeczną. Model szkoły jako „fabryki”, w której nauczyciele używając szablonów lekcji „produkują” młode pokolenie ludzi, nie spełnia swojej roli. Nauczyciele we współczesnej szkole rozumieją, że istotą edukacji nie jest jedynie automatyczne przekazywanie wiedzy. Najważniejszym zadaniem jest natomiast poznanie każdego ucznia jako jednostki, zrozumienie jego indywidualnych potrzeb, poznanie jego umiejętności, zainteresowań, by w procesie edukacji móc dbać i wspierać rozwój osobisty każdego z nich. Uczniowie bowiem nie są już obecnie „konsumentami faktów”, tylko aktywnymi „twórcami wiedzy”, którzy poszukują, chcą zrozumieć i wykorzystać wiedzę, by w przyszłości podejmować lepsze decyzje w życiu osobistym. W XXI wieku umiejętnością, która jest niezwykle pożądana u uczniów, jest przede wszystkim kreatywność. Innowacyjne podejście do pojawiających się wyzwań zasługuje dziś na największą uwagę i to ono jest szansą na rozwój osobisty każdego człowieka.

Kluczowe w rozwoju osobistym uczniów są relacje, jakie panują pomiędzy nimi a nauczycielami – rolą nauczyciela jest bowiem przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie. Istotną cechą owych relacji jest uznanie podmiotowości wszystkich uczestników procesów edukacyjnych, czyli „partnerstwo 127 zadaniowe, komunikowanie dwustronne, wzajemne zrozumienie, życzliwe ustosunkowanie do siebie, współodczuwanie”.

Przyglądając się relacjom pomiędzy uczniami a nauczycielami możemy zauważyć dwupodmiotowość procesu kształcenia, określającą zakres praw i obowiązków nauczycieli i uczniów, dzięki którym opierają się one na współpracy, samorealizacji, konstruktywnym dialogu, umiejętności negocjacji i podejmowaniu decyzji, a w rezultacie na kształtowaniu atmosfery zaufania, kreowaniu entuzjazmu i innych pozytywnych wartości.² Nauczyciel oddziałuje na swoich uczniów „całym sobą”. Wiedza merytoryczna i kompetencje techniczne (normatywne, metodyczne i realizacyjne) nauczyciela są ważne we wspieraniu rozwoju osobowości podopiecznych, ale oprócz nich szczególnie istotne, a niekiedy ważniejsze, są także kompetencje praktycznomoralne (interpretacyjne, moralne i komunikacyjne).³ Poziom rozwoju osobistego nauczyciela może być zatem wyznacznikiem poziomu rozwoju osobistego ucznia.

Zawód nauczyciela to nie tylko element życia człowieka wyznaczający prawa i obowiązki w określonym miejscu i czasie, zgodnie z przyjętą przez niego określoną rolą społeczną. Nauczyciel to „działanie”, w ramach którego kompetencje zawodowe, osobowość i rozwój osobisty, to nierozłączna całość. Celem nauczyciela jest umożliwienie swoim uczniom podwyższenia poziomu ich wiedzy i umiejętności poprzez pomoc w procesie uczenia się, zmierzającym do obiektywnego postrzegania rzeczywistości i kreatywnego myślenia i umiejętności rozwiązywania problemów. Rozwój tych umiejętności jest niezbędny do efektywnego funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie – do dostępu do satysfakcjonującej pracy i spełnienia w życiu osobistym.

Nauczyciel w dzisiejszej szkole to nie tylko „pewny drogi przewodnik”, który posiada wiedzę merytoryczną i umiejętność krytyki, ale „tłumacz”, który potrafi wyjaśnić różne możliwości wyboru na indywidualnej i niekonwencjonalnej drodze do pełni rozwoju podmiotowej tożsamości ucznia, „(...) do pełnomocnego radzenia sobie w zmaganiach ze światem i losem życia”.⁸ Według Zygmunta Bauman’a „(...) przewodnik nie dowodzi, nie narzuca praw, nie jest pracodawcą, nie narzuca celów. On oferuje, przeprowadza, wprowadza, mobilizuje do samodzielności, przekazuje i wzmacnia ambicje poprzez przykład własnego znanstwa, sprawności i zaangażowania”.

Rolą nauczyciela we współczesnej szkole jest przede wszystkim pomoc w kształtowaniu własnych, autonomicznych planów edukacyjnych i życiowych uczniów. Nauczyciel powinien być „drogowskazem”, doradcą, partnerem w poszukiwaniu wartości i rozwoju umiejętności ucznia. Istotne jest także zrozumienie, że żyjemy obecnie w świecie, który zmienia się bardzo szybko. Nauczyciel powinien zatem na bieżąco rewidować swoje założenia, być elastyczny i gotowy na uzupełnianie i poszerzanie swojej wiedzy i umiejętności, by były one adekwatne do otaczającej go rzeczywistości.

Abyśmy mogli mówić o pozytywnym wpływie nauczyciela-tutora na rozwój osobisty ucznia, ważne jest, by na bieżąco uzupełniał on swoją wiedzę, zarówno poprzez studiowanie literatury, jak i prowadzenie obserwacji życia społecznego i kontakty interpersonalne z osobami z różnych środowisk społecznych. Istotne jest również to, by wykonywane obowiązki były dla tutora częścią jego życia, a nie tylko obowiązkiem, ponieważ tylko wtedy będzie on w stanie rozwijać swoje umiejętności i poszerzać swoją wiedzę o nowe horyzonty. Powinien posiadać także umiejętność aktywnego słuchania, by móc zrozumieć przedstawiane przez uczniów sytuacje i próbować wyszukiwać alternatywne rozwiązania i umiejętność autorefleksji, by móc ocenić swoją rolę po każdej przeprowadzonej sesji tutoringowej, przeanalizować ewentualne błędy lub niedociągnięcia i skonstruować plan naprawczy. Każdy nauczyciel odgrywa pewną rolę w życiu każdego ucznia, jednak tylko dobrze przygotowany do pracy nauczyciel– tutor, pełen pasji i zaangażowania, spełni oczekiwania swojego podopiecznego, a tym samym całego społeczeństwa.